

Oväder /

Strindberg, August,

81 F a

Samt
2004
fo

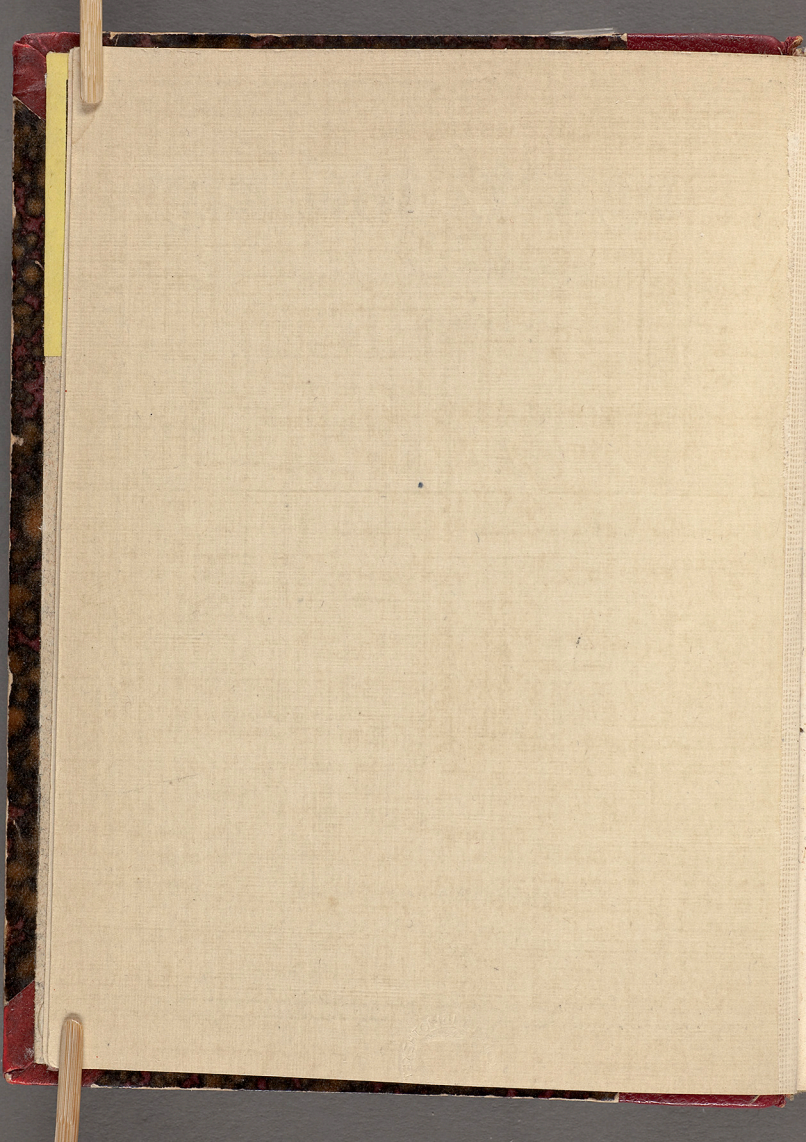
August Strindberg

KAMMARSPEL

· OPUS · I ·

OVÄDER

AKTIEBOLAGET LJUS
STOCKHOLM 1907.

AUGUST STRINDBERG

KAMMARSPEL

OPUS 1

OVÄDER

AKTIEBOLAGET LJUS

STOCKHOLM 1907

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM, 1907.

PERSONER:

HERRN, Pensionerad ämbetsman.

BRODERN, Konsuln.

KONDITOR Starck.

AGNES, hans dotter.

LOUISE, herrns släkting.

GERDA, herrns frånskilda fru.

FISCHER, Gerdas nye man, stum person.

ISKARLEN.

BREFBÄRARN.

LYKTTÄNDARN.

SCENERI.

- 1:o. Husets façad.
 - 2:o. Interiören.
 - 3:o Husets façad.
-

En modern husfaçad med sousterrain af granit, det öfre af tegel med gul puts; fönsterfattningar och ornament af sandsten; midt i sousterrainen låg port till gården och samtidigt ingång till konditoriet; façaden slutar med ett hörn till höger, där en skvär med stamrosor och andra blommor synes; i hörnet är en breflåda; ofvanpå sousterrainen är nedre botten med stora fönster som stå öppna; fyra af dessa höra till en matsal, elegant möblerad; ofvanpå nedre botten synes en trappa upp, hvars fyra midtfönster hafva fällda röda rullgardiner, som inifrån upplysas.

Framför façaden är trottoar med avenyens träd; i förgrunden en grön bänk och en gaslykta.

Konditorn ut med en stol och sätter sig på trottoaren.

Herrn synes vid bordet ini matsalen; bakom hans rygg en majolika-kakelugn, grön, med afsats på hvilken står en stor fotografi mellan två kandelabrar och blomvaser; en ljusklädd ung flicka serverar honom sista rätten.

Brodern (utanför) kommer in från vänster, knacker med sin käpp på fönsterplåten.

RRODERN.

Har du slutat snart?

HERRN.

Jag kommer strax.

BRODERN [hälsar Konditorn].

God afton, herr Starck, det är varmt fortfarande...
[Sätter sig på bänken.]

KONDITORN.

God afton, herr konsul, det är röt månads värme och vi ha syltat hela dan...

BRODERN.

Jaså... är det godt fruktår?

KONDITORN.

Skapligt nog; våren var kall, men sommaren olidligt varm; vi som bott i stan ha fått känna på...

BRODERN.

Jag kom från landet i går, och när kvällarna bli mörka, så längtar man in...

KONDITORN.

Hvarken jag eller hustrun ha varit utom tullarna, affären står visserligen still, men man måste vara på sin post och rusta till vintern; först har man jordgubbar och smultron, sen kommer körsbären, så ha vi hallonen och sen krusbär, meloner och hela höstskörden...

BRODERN.

Säg mig en sak, herr Starck, skall man sälja huset här?

KONDITORN.

Nej, inte hvad jag hört!

BRODERN.

Det bor mycket folk här?

KONDITORN.

Jag tror det är tio hushåll, om man räknar gård-
sidan med; men man känner icke hvarann, det
skvallras nämligen ovanligt lite här i huset, det synes
snarare som om man gömde sig. I tio år har jag
bott här, och de första två åren hade jag till grannar
inåt gården ett okänt herrskap, som höll tyst hela
dagen, men råkade i rörelse om natten, då det kom
vagnar och afhämtade något. Först vid andra årets
slut fick jag veta att här varit sjukhem, och att det
som hämtades, var lik.

BRODERN.

Det var rusligt!

KONDITORN.

Och det kallas det tysta huset!

BRODERN.

Ja, man talar väl lite, här.

KONDITORN.

Här har emellertid spelats dramer...

BRODERN.

Säg mig, herr Starck, hvem bor här, en trappa opp,
ofvanpå min bror?

KONDITORN.

Ja, där oppe där de röda gardinerna lysa, där dog hyresgästen i somras, så stod det ledigt en månad, och för åtta dagar sedan flyttade ett herrskap in som jag inte sett... vet inte hvad de heter; jag tror inte de gå ut ens. Hvarför frågar konsuln mig detta?

BRODERN.

Hja... vet inte! De fyra röda gardinerna se ut som ridåer, bakom hvilka man repeterar blodiga dramer... så inbillar jag mig; där står en fenixpalm som ett järnris och kastar skugga på en gardin... om man fick se några figurer...

KONDITORN.

Jag har sett en hel mängd, men först senare, på natten!

BRODERN.

Var det damer eller herrar?

KONDITORN.

Det var nog båda delarna... men nu skall jag ner till mina grytor...

[går in i porten]

[Herrn ini salen har rest sig och tänder en cigarr; vid fönstret talar han nu med brodern.]

HERRN.

Jag är strax färdig. — Louise skall bara sy en knapp i min handske.

BRODERN.

Tänker du gå ned åt stan då?

HERRN.

Kanske vi går ett slag nedåt . . . Hvem var det du talte vid?

BRODERN.

Det var konditorn bara . . .

HERRN.

Jaså, ja det är en hygglig karl; mitt enda umgänge här i sommar för resten . . .

BRODERN.

Har du verkligen suttit inne hvarenda afton, aldrig varit ute?

HERRN.

Aldrig! De här ljusa kvällarna gör mig skygg, det är nog vackert på landet, men i stan verkar det såsom emot naturens ordning, nästan hemskt; tänder de bara första lyktan, så känner jag mig lugn igen och kan gå min aftonpromenad. Då blir jag trött och får bättre nattsömn . . .

[LOUISE lämnar handsken.]

Tack, mitt barn . . . fönsterna kan gärna stå, för här finns inga myggor . . . Nu kommer jag!

[Om ett ögonblick synes herrn komma ut från skvären och lägga ett bref i breflådan; fram på scenen, sätter sig på bänken bredvid BRODERN.]

BRODERN.

Men säg då: *hvarför* sitter du i stan, när du *kan* få vara på landet?

HERRN.

Jag vet intel! Jag har blifvit orörlig, jag är bunden vid denna våning genom minnena... endast därinne har jag ro och skydd. Där inne ja! Det är intressant att se sitt hem utifrån; jag föreställer mig att det är en annan som vandrar där inne... tänk, jag har vandrat där i tio år...

BRODERN.

Är det tio nu?

HERRN.

Ja, tiden går fort, när den väl har gått, men medan den pågår är den dryg... Huset var nytt den gången; jag såg hur de slog in parketten i salsgolfvet, hur de målade paneler och dörrar, och *hon* fick välja tapeterna, som sitta där än... Ja, det var det! Konditorn och jag äro de äldsta i gårn, och han har haft sina öden, han med... det är en sådan där människa som aldrig lyckas, har alltid något trassel; jag har liksom lefvat hans lif och burit hans börda parallelt med min egen.

BRODERN.

Dricker han då?

HERRN.

Neh! Slarfvar icke, men har ingen framfart... Emellertid, han och jag känna husets krönika: här

ha de dragit in med bröllopsvagnar och ut med likvagnar, och den där brevlådan i hörnet, den har mottagit förtroenden . . .

BRODERN.

Ni hade ju dödsfall här midt i sommarn?

HERRN.

Ja, vi hade ett tyfusfall, det var en bankkamrer; och så stod våningen ledig en månad; men först kom kistan ut, sedan änkan, barnen och sist möblerna . . .

BRODERN.

Det var en trappa opp?

HERRN.

Där ofvanpå, där det lyser, hos de nykomna, som jag inte känner ännu.

BRODERN.

Har du inte sett dem heller?

HERRN.

Jag frågar aldrig om hyresgästerna; det som erbjuder sig själfmant mottager jag, utan att missbruka det eller inblanda mig, ty jag är mån om ålderdomens ro . . .

BRODERN.

Ja, ålderdomen! Jag tycker det är skönt att bli gammal, för då har man inte så långt kvar på rekordet.

HERRN.

Ja, visst är det skönt; jag gör opp mitt bokslut med lif och människor, och har redan börjat packa

in till resan; ensamheten är ju si och så, men när ingen har anspråk på ens person, så är friheten vunnun. Friheten att få gå och komma, att tänka och handla, äta och sofva efter eget val.

[Nu dras en rullgardin upp i öfre våningen, men endast ett stycke, så att man ser ett fruntimmers klänning, därpå fälles gardinen hastigt igen.]

BRODERN.

De röra på sig där oppe! Ser du?

HERRN.

Ja, det är så hemlighetsfullt, men värst är det om nätterna; ibland är det musik, men dålig sådan; ibland tror jag de spelar kort, och sent efter midnatt kommer det vagnar och hämtar... Jag klagar aldrig på hyresgäster, för då hämnas de, och ingen rättar sig... Det är bäst att inte veta något!

[En herre, barhufvad, i smoking kommer ut från skvären och lägger en stor mängd bref i lådan; där på försvinner han.]

BRODERN.

Det var en väldig post den där hade!

HERRN.

Det tycktes vara cirkulär!

BRODERN.

Men hvem var han själf då?

HERRN.

Det kan ju icke ha varit någon annan än hyresgästen en trappa upp...

BRODERN.

Det var han? Hvad såg han ut för, tyckte du?

HERRN.

Jag vet inte! Musiker, direktör, lite operett, på gränsen af variété, kortspelare, Adonis, lite af hvarje...

BRODERN.

Till hans hvita hy borde ha följt svart hår, men det var brunt, alltså färgadt eller peruk; smoking hemma antyder garderobsorg, och händernas rörelse när han stoppade ner brefven såg ut som blanda, ta af och ge...

[Man hör helt svagt en vals spelas en trappa upp.]

Alltid valser, kanske de har dansskola, men nästan alltid samma vals; hvad heter den där?

HERRN.

Jag tror minsann... det är Pluie d'Or... den kan jag utantill...

BRODERN.

Har du haft den i huset?

HERRN.

Ja! Jag har haft den och Alcazar...

[Louise synes ini salen småstökande med torkade glas på byffén].

BRODERN.

Är du nöjd med Louise fortfarande?

HERRN.

Mycket!

BRODERN.

Ska hon inte gifta sig?

HERRN.

Inte hvad jag vet!

BRODERN.

Syns ingen fästman?

HERRN.

Hvarför frågar du det?

BRODERN.

Kanske du reflekterar?

HERRN.

Jag? Nej tack! Då jag gifte mig sista gången var jag icke för gammal, eftersom vi genast fick barn; men nu är jag det, och nu vill jag åldras i ro... Tror du jag ville ha en husbonde i *mitt* hus och afhända mig lif, ära och gods?

BRODERN.

Lif och gods fick du behålla...

HERRN.

Var det någon skavank på äran då?

BRODERN.

Vet du inte det?

HERRN.

Hvad vill du säga?

BRODERN.

Hon mördade din ära, när hon gick . . .

HERRN.

Då har jag gått i fem år som mördad, utan att veta det?

BRODERN.

Har du inte vetat?

HERRN.

Nej, men nu skall du i två ord få veta verkliga förhållandet . . . Då jag vid femtio års ålder gifte om mig med en relativt ung flicka, hvars sinne jag vunnit, och som utan fruktan eller tvång gaf mig sin hand, så lofvade jag henne, att när min ålder blefve tyngande för hennes ungdom, skulle jag gå min väg, återskänkande henne friheten. Sedan barnet kommit i laga tid, och ingendera parten önskade flera af den sorten, sedan vår dotter börjat växa ifrån mig, och jag kände mig öfverflödig, så gick jag, det vill säga: jag tog en båt, eftersom vi bodde på en ö, och därmed var den sagan slut. Jag hade infriat mitt löfte, och räddat min ära, hvad mer?

BRODERN.

Jo, men hon ansåg sin ära angripen, ty hon hade velat gå själf, och därför mördade hon dig, med tysta anklagelser, som du aldrig fick veta.

HERRN.

Anklagade hon sig själf också?

BRODERN.

Nej, hon hade ingen grund.

HERRN.

Nå, då är det ingen fara!

BRODERN.

Vet du något om hennes och barnets öde sedan?

HERRN.

Jag begär ingenting att få veta! Sedan jag genomgått saknadens alla fasor, ansåg jag den affären vara jordad, och som endast vackra minnen stannat i våningen, så blef jag kvar. Tack nu emellertid för din dyrbara upplysning...

BRODERN.

Hvilken då?

HERRN.

Att hon ingenting hade att anklaga sig för, ty det hade varit anklagelse mot mig...

BRODERN.

Jag tror du lefver i en stor villfarelse...

HERRN.

Låt mig lefva i den, broder; ett rent samvete, relativt rent, har alltid varit mig som en dykardräkt, med hvilken jag stigit ner i djupen utan att kvävas. [Reser sig.] Tänk att jag kom ur det där med lifvet! Och nu är det förbi! Ska vi gå ett slag på avenyn?

BRODERN.

Det kan vi göra, så få vi se hur de tänder första lyktan.

HERRN.

Men det skall visst bli månsken i kväll, augusti månsken?

BRODERN.

Jag tror det är fullmåne rentaf...

[Herrn vid fönstret, talar inåt:]

HERRN.

Louise, var snäll och gif mig min käpp! Den lätta sommarkäppen, bara att hålla i hand.

LOUISE [räcker ut en rörkäpp].

Här, patron!

HERRN.

Tack, mitt barn! Släck i salen, om du inte har något att beställa där... vi bli väl borta en stund, kan inte säga hur länge...

[HERRN och BRODERN gå till vänster.]

[Louise i fönstret; konditorn ut ur porten.]

KONDITORN.

God afton, fröken, det är något till varmt... har hennes herrar gått?

LOUISE.

Ja, de ha gått ett slag på avenyn... första aftonen patron är ute denna sommar.

Oväder.

KONDITIONERN.

Vi gamla älska skymningen, den döljer så mycket brister hos oss själfva och andra . . . vet fröken, att min gumma håller på att bli blind, men vill icke opereras! Det är ingenting att se på, säger hon, och hon önskar sig ibland vara döf med.

LOUISE.

Det kan så tyckas — ibland!

KONDITIONERN.

Ni förer ju ett stilla vackert lif där inne, i välstånd utan bekymmer; aldrig hör jag en röst höjas eller en dörr smällas, kanske lite för lugnt för en ung dam som ni?

LOUISE.

Nej bevars, jag älskar lugnet och det värdiga, behagfulla, afmätta, där man icke säger allt, och där man anser sig skyldig förbise det dagligas mindre angenäma . . .

KONDITIONERN.

Aldrig har ni främmande heller?

LOUISE.

Nej, det är bara konsuln som kommer, och en sådan broderskärlek har jag aldrig sett.

KONDITIONERN.

Hvem är egentligen äldst af de där två?

LOUISE.

Det kan jag inte säga... Om ett år skiljer dem eller par, eller om de äro tvillingar, vet jag inte, ty de behandla hvarandra med ömsesidig aktning, som om de båda vore äldre brodern.

AGNES [ut, söker smyga förbi konditorn].

KONDITORN.

Hvart skall du gå, min flicka?

AGNES.

Jag går bara ut och spatserar lite!

KONDITORN.

Det gör du rätt i, men kom snart igen!

AGNES [går].

KONDITORN.

Tror ni att patron sörjer sina kära ännu?

LOUISE.

Sörjer gör han inte, saknar icke heller, ty han önskar dem ej tillbaka, men han lefver med dem i minnet, där han bara äger det vackra...

KONDITORN.

Men dotterns öde oroar honom ibland...

LOUISE.

Ja, han måste ju befara, att modern gifte om sig, och sen berodde det ju på hvem som blef styffar...

KONDITORN.

Man har berättat mig, att hustrun från början afsagt sig allt understöd, men efter fem gångna år skickat advokat med en lång räkning på flera tusen . . .

LOUISE [afvisande].

Det känner jag icke . . .

KONDITORN.

Emellertid tror jag, att frun är vackrast i hans minne . . .

*

KÄLLARDRÄNG [in med buteljorg
med vinbuteljer].

Ursäkta, bor herr Fischer här?

LOUISE.

Herr Fischer? Inte hvad jag vet.

KONDITORN.

Kanske han heter Fischer, en trappa opp? Ring på en trappa opp, om hörnet.

KÄLLARDRÄNGEN [går åt skvären].

En trappa opp, tackar så mycket.

*

LOUISE.

Nu skall det bli en sömnlös natt igen, då det bärs opp buteljer.

KONDITION.

Hvad är det för folk? Hvarför syns de aldrig?

LOUISE.

De gå visst ut bakvägen, jag har aldrig sett dem.
Men jag hör dem!

KONDITION.

Jag har också hört dörrsmällar och korksmällar,
kanske andra smällar med . . .

LOUISE.

Aldrig öppnar de fönsterna, i den här värmen, det
måtte vara sydlänningar . . . Se, nu blixtrar det! En,
två, tre . . . Det är bara kornblix! För det hörs
intet dunder!

RÖST [nerifrån sousterrainen].

Starck lilla, kom ner och hjälp med sockerlagen!

KONDITION.

Jag kommer, min gumma! — Si, vi håller på att
sylta . . . jag kommer, jag kommer . . .

[Går ned till sitt.]

*

LOUISE [blir stående vid fönstret].

*

BRODERN (in långsamt från höger).

Har inte bror kommit tillbaks?

LOUISE.

Nej, herr konsul.

BRODERN.

Han gick in och telefonerade, jag skulle gå förut. Nå, han är väl strax igen... Hvad är det här för slag? [Böjer sig ner och tar upp ett brefkort]. Hvad står det? — »Bostonklubb efter midnatt... Fischers.» — Hvem är Fischers, vet Louise det?

LOUISE.

Det var nyss en karl med vin, som sökte en Fischer, en trappa upp.

BRODERN.

En trappa upp, Fischers! Röda rullgardinen som lyser likt en cigarrlykta om natten; jag tror ni fått dåligt sällskap i huset!

LOUISE.

Hvad är Bostonklubb?

BRODERN.

Det kan vara något rätt oskyldigt, dock, i det här fallet vet jag inte... Men hur har brefkortet? Det var *han*, som tappade det nyss; då lägger jag det i lådan... Fischer? Jag har hört det namnet förr, i sammanhang med något, som jag glömt... Fröken Louise, får jag fråga er en sak, talar aldrig min bror om... det förflutna?

LOUISE.

Aldrig med mig.

BRODERN.

Fröken Louise ... får jag fråga er ...

LOUISE.

Förlåt, nu kommer aftonmjölken, och jag måste ta emot den ...

[Hon aflägsnar sig, mjölkflickan synes från höger, går in genom skvären].

*

KONDITORN [ut igen, tar af sin hvita mössa och flåsar].

Ut och in som en gräfling ur sin håla ... det är alldeles rysligt där nere vid spisarna ... och ingen aftonsvalka en gång ...

BRODERN.

Det skall komma regn, efter som det blixtrar ... Inte är det trefligt i stan, men häruppe har ni det lugnt; aldrig en vagn som bullrar, ännu mindre spår-vagn, det är ju som på landet!

KONDITORN.

Det är nog lugnt, men för affärerna är det för lugnt; mitt yrke kan jag, men jag är en dålig säljare, har alltid varit, och kan inte lära mig, eller också är det något annat ... jag har kanske inte sättet; för om en köpare behandlar mig som bedragare, så blir jag försagd först, och sedan så pass ond jag kan bli,

jag orkar inte bli riktigt ond numera; det slits ut, allting slits ut.

BRODERN.

Hvarför tar ni inte anställning då?

KONDITORN.

Inte vill någon ha mig!

BRODERN.

Har ni frågat då?

KONDITORN.

Hvad skulle det tjäna till?

BRODERN.

Ja — så?

[Nu höres ett långt utdraget »Håh!» uppifrån våningen].

KONDITORN.

Hvad i himlens namn ha de för sig där oppe? Dödar de hvarann?

BRODERN.

Jag tycker inte om det här nya okända, som kommit i huset. Det ligger som ett rödt åskmoln öfver en; hvad är det för människor? Hvar kommer de ifrån, hvad vill de här?

KONDITORN.

Det är så farligt att rota i andras angelägenheter, och man blir bara inblandad...

BRODERN.

Vet ni någonting om dem?

KONDITION.

Nej, jag vet ingenting...

BRODERN.

Nu skrek de igen, i trappgången...

KONDITION [drar sig in, sakta].

Det här vill jag inte vara med om...

*

[Fru GERDA, herrns frånskilda fru, kommer ut i skvären, barhufvad med nedfallet hår, upprörd; BRODERN går emot henne, de känna igen hvarandra, hon. ryggar].

BRODERN.

Det var du alltså, min svägerska fordom?

GERDA.

Det är jag!

BRODERN.

Hur kom du i detta huset, och hvarför unnade du icke min broder att få njuta sin ro?

GERDA [förvildad].

Man uppgaf ett orätt namn på hyresgästen, jag trodde han flyttat, jag rår icke för det...

BRODERN.

Var icke rädd för mig, du skall icke vara rädd för mig, Gerda... kan jag hjälpa dig, hvad händer där oppe?

GERDA.

Han slog mig!

BRODERN.

Är din lilla flicka med?

GERDA.

Ja!

BRODERN.

Hon har styffar således?

GERDA.

Ja!

BRODERN.

Lägg opp ditt hår och lugna dig, så skall jag söka reda ut det här, men skona min bror...

GERDA.

Han hatar väl mig?

BRODERN.

Nej, ser du inte, hur han sköter dina blommor, på dina rabatter här; han bar hit jorden själf, du minns, i en korg; känner du dina blå Gentiana och resedan, dina rosor, Malmaison och Mervielle de Lyon, som han ympat själf; förstår du hur han vårdat ditt minne och er dotters?

GERDA.

Hvar är han nu?

BRODERN.

Han går på avenyn, han är strax här med aftontidningen, och när han kommer från vänster, går han in gårdsvägen, sätter sig i salen att läsa; stå stilla, så märker han dig inte! — Men du skall gå upp igen till dig...

GERDA.

Det kan jag inte, jag kan icke återvända till denne man . . .

BRODERN.

Hvem är han, och hvad?

GERDA.

Han . . . har varit sångare!

BRODERN.

Har varit, och är nu? Äventyrare!

GERDA.

Ja!

BRODERN.

Håller spelhus?

GERDA.

Ja!

BRODERN.

Och barnet? Lockfågel!

GERDA.

Säg inte så!

BRODERN.

Det är rysligt.

GERDA.

Du tar för hårdt på det här.

BRODERN.

På snusk skall man ta fint, så fint! Men en rättfärdig sak skall man snuska ner! Hvarför skändade du hans ära, och hvarför narrade du mig att vara din medbrottsling? Jag var nog barnslig att tro dina ord, och jag försvarade din orätta sak mot hans!

GERDA.

Du glömmet, att han var för gammal.

BRODERN.

Nej, han var icke då, eftersom ni genast fick barnet; och när han friade, frågade han dig, om du ville ha ett barn med honom; därtill lofvade han återgifva dig friheten, när han uppfyllt sitt löfte, och när åldern började tynga.

GERDA.

Han öfvergaf mig, och det var skymf.

BRODERN.

Icke för dig! Din ungdom skyddade dig för skammen...

GERDA.

Han skulle ha låtit mig gå!

BRODERN.

Hvarför det? Hvarför ville du ha vanära på honom?

GERDA.

En måste ju ha det?

BRODERN.

Så underligt dina tankar gå! Emellertid har du mördat honom och narrat mig till detsamma; hur ska vi kunna upprätta honom?

GERDA.

Om han upprättas, så sker det på min bekostnad!

BRODERN.

Jag kan inte följa dina tankar, som bara gå på hat; men om vi lämna upprättelsen, och tänka på att rädda hans dotter, hvad skola vi då göra?

GERDA.

Det är mitt barn, lagen har tilldömt mig henne, och min man är hennes far...

BRODERN.

Du tar för hårdt på det där! Och du har blifvit vild och rå... Tyst, nu kommer han!

[HERRN in från vänster med en tidning i handen och går tankfull in gårdsvägen, under det BRODERN och GERDA stå orörliga, dolda af hörnet vid skvären.]

BRODERN och GERDA fram på scenen. Strax efter synes HERRN sätta sig ini salen och läsa tidningen.

GERDA.

Det var han!

BRODERN.

Kom hit och se ditt hem! Hur han bibehållit allt som det var ordnad efter din smak! — Var inte rädd, han ser oss inte här i mörkret — ljuset bländar ju honom, förstår du.

GERDA.

Tänk hvad han har ljugit för mig...

BRODERN.

I hvilket afseende?

GERDA.

Inte har han åldrats! Han hade ledsnat på mig, det var alltihop. Se, en sån krage han har, och halsduken, efter sista modet; jag är säker om att han har en älskarinna!

BRODERN.

Du kan se hennes porträtt på kakelugnen där, mellan kandelabrarna.

GERDA.

Det är jag och barnet! Älskar han mig än?

BRODERN.

Ditt minne!

GERDA.

Det var underligt!

[HERRN hör upp att läsa och stirrar ut genom fönstret.]

GERDA.

Han ser på oss!

BRODERN.

Stå still!

GERDA.

Han ser mig rätt i ögonen.

BRODERN.

Stå still! Han ser dig icke!

GERDA.

Han liknar en död man...

BRODERN.

Han är ju mördad!

GERDA.

Hvarför skall du säga sådant!

[Nu belysas brodern och Gerda af en stark korn-
blix].

HERRN [ini salen, fasar och
reser sig; GERDA flyr bakom skvärens hörn].

Karl Fredrik!

[vid fönstret]

Är du ensam? — Jag tyckte... Är du verkligen
ensam?

BRODERN.

Som du ser!

HERRN.

Det är så kvaft, och blommorna ge mig hufvud-
värk... Nu skall jag bara sluta min tidning.

[Återtar sin plats.]

BRODERN [vid Gerdas sida].

Nu, till dina angelägenheter! Vill du, att jag följer
dig opp?

GERDA.

Kanske! Men det blir så stridigt!

BRODERN.

Men barnet måste räddas! Och jag är lagkarl!

GERDA.

Nåväl, för barnets skull! Följ mig!

[De gå.]

HERRN [inifrån].

Karl Fredrik! Kom och spela schack! — Karl Fredrik!

RIDÅ.

2:o. INI SALEN. [I fonden kakelugnen; till vänster om denna dörr öppen till serveringsrummet; till höger dörr öppen till tamburen. Till vänster byffé med telefon; till höger piano och salsur. I vänster och höger vägg dörrar.]

LOUISE [in].

HERRN.

Hvart gick min bror?

LOUISE [orolig].

Han var utanför nyss, och kan icke vara långt borta.

HERRN.

Det är ett fasligt buller här ofvanpå; det är som om de trampade mig på hufvet; nu drar de ut byrå-lådor som om de ämnade resa, kanske rymma . . . Om Louise kunde schack ändå!

LOUISE.

Jag kan ju lite . . .

HERRN.

Nå, bara man vet, hur pjäserna gå, så reder det sig nog . . . Sitt ner mitt barn!

[Han ställer opp spelet].

De bullrar där oppe så att kronan skallrar, och här inunder eldar konditorn . . . jag tror, jag flyttar snart.

LOUISE.

Det borde herrn göra ändå, har jag tyckt länge.

HERRN.

Ändå?

LOUISE.

Det är icke bra att sitta för länge i gamla minnen.

HERRN.

Hvarför inte det? När tid gått förbi, äro alla minnen vackra.

LOUISE.

Men herrn kan lefva tjugu år till, och det blir för långt att sitta i minnen, som dock blekna, och kanske en vacker dag ändra färg.

HERRN.

Så mycket du vet, lilla barn! — Börja nu och dra en bonde! Men inte dronningens, för då blir du matt i två drag.

LOUISE.

Då börjar jag med hästen . . .

HERRN.

Lika farligt, kära du.

LOUISE.

Men jag tror jag börjar med hästen ändå!
Oväder.

HERRN.

Godt! Så drar jag min löparbonde...

[KONDITORN synes med en bricka i tamburen.]

LOUISE.

Där är herr Starck med tebrödet. Han går så tyst som en liten råtta!

[Reser sig och går ut i tamburen, tar emot brickan och så in i serveringsrummet.]

HERRN.

Nå, herr Starck, hur är det med gumman?

KONDITORN.

Jo, tack, det är ögonen som vanligt...

HERRN.

Har herrn sett min bror då?

KONDITORN.

Han går visst och spatserar utanför.

HERRN.

Har han fått sällskap?

KONDITORN.

Nähe! Det tror jag inte.

HERRN.

Det var inte i går herr Starck såg den här våningen.

KONDITORN.

Nej då, det är jämnt tio år sen...

HERRN.

Då ni kom med bröllopstårtan... Är det sig likt?

KONDITORN.

Alldeles lika... Palmerna ha ju vuxit förstås; ja, det är sig likt...

HERRN.

Och blir, tills ni kommer med begrafningstårtan. Efter en viss ålder ändras ingenting, allting stannar, men rör sig framåt bara som en kälke på sluttingen...

KONDITORN.

Ja, så är det!

HERRN.

Och på det här sättet är det lugnt... Ingen kärlek, inga vänner, bara lite sällskap i ensamheten; och då blir människor människor, utan äganderätt till ens känslor och sympatier; så lossnar man som en gammal tand, och faller ut, utan smärta och saknad. Louise till exempel, en ung vacker flicka, af hvars åsyn jag erfar ett välbehag, som af ett konstverk det man icke begär att få äga; ingenting stör vårt förhållande! Min bror och jag umgås som två gamla gentlemän, hvilka aldrig komma hvarann för nära eller intränga i förtroenden. Genom att hålla det neutralt med mänskorna, får man ett visst afstånd, och på afstånd ta vi oss bättre ut. Med ett ord, jag är nöjd med ålderdomen och dess stilla ro — [Utåt.] Louise!

LOUISE [i vänstra dörrn, vänligt
som hela tiden].

Jag har fått hem tvätten, och jag måste räkna in
den...

HERRN.

Nå, herr Starck, vill ni inte sitta ner och språka,
kanske ni spelar schack?

KONDITORN.

Jag kan inte vara ifrån mina grytor, och klockan
elfva skall bakugnen eldas... Tack emellertid för
vänligheten...

HERRN.

Om ni får se min bror, så bed honom stiga in
och hålla mig sällskap...

KONDITORN.

Det skall jag visst det... det skall jag visst!

[Går.]

*

HERRN [ensam; flyttar schack-
pjäserna under ett par
sekunder, därpå reser
han sig och vandrar].

Ålderdomens ro; ja!

[Sätter sig vid pianot
och slår ett par ackord;
stiger upp och vandrar
igen.]

Louise! Kan du inte skjuta opp det där med tvätten?

LOUISE [i vänstra dörren].

Det är omöjligt, för tvätterskan har brådt, och hon har man och barn som vänta på henne...

HERRN.

Hja! — [Sätter sig ned vid bordet och trummar med fingrarna; försöker läsa i tidningen, men tröttnar; repar eld på tändstickor och blåser ut dem; tittar på klockan. Buller i tamburen.]

Är det Karl Fredrik?

*

BREFBÄRARN [synes].

Det är brefbärarn! Ursäkta jag stiger på, men dörarna stå öppna!

HERRN.

Är det bref till mig?

BREFBÄRARN.

Bara ett brefkort!

[Lämnar och går.]

*

HERRN [läser kortet].

Herr Fischer igen! Bostonklubb! Det är han ofvanpå! Han med hvita händerna i smoking! Och

till mig! Det är oförskämdt! Jag måste flytta! —
Fischer!

[Rifver sönder kortet. Buller i tamburen.]

Är det Karl Fredrik?

*

IS-KARLEN.

Det är is-karln!

HERRN.

Det var skönt att vi får is, i den här värmen!
Men akta buteljerna i låren! Och lägg stycket på
kant, så hör jag när det smälter och vattendropparna
falla — det är mitt vattenur, som mäter ut tiden,
den långa tiden... Hör nu, hvar tar ni den isen
ifrån? — Har han gått? — Alla gå, hem, för att få
höra sin röst och få sällskap... [Paus.]

Är det Karl Fredrik?

[Nu spelas ofvanpå Chopins Fantaisie Impromptu,
opus 66, på piano; men endast första delen.]

HERRN [lyssnar, vaknar, ser
uppåt taket].

Hvem är det som spelar? Mitt impromptu? [Han
håller handen för ögonen och lyss.]

*

BRODERN [från tamburen].

HERRN.

Är det Karl Fredrik?

[Musiken afbrytes.]

Det är jag!

BRODERN.

HERRN.

Hvar har du varit så länge?

BRODERN.

Jag hade en affär att reda ut; har du varit ensam?

HERRN.

Ja visst! Kom och spela schack nu!

BRODERN.

Jag ville hellre prata! Och du kan också behöfva höra din röst.

HERRN.

Visst och sant, men vi kommer så lätt in i det förflutna ...

BRODERN.

Så glömmet man det närvarande ...

HERRN.

Det finns intet närvarande; det som nu går är det tomma intet; framom eller bakom — helst framom, ty där ligger hoppet!

BRODERN [vid bordet].

Hoppet, om hvad?

HERRN.

En förändring!

BRODERN.

Väl! Du vill säga att du fått nog af ålderdomens ro?

HERRN.

Kanske!

BRODERN.

Säkert alltså! Och om du nu finge välja mellan ensamheten och det förgångna...

HERRN.

Inga spöken dock!

BRODERN.

Dina minnen då?

HERRN.

De spöka icke; de äro mina dikter på vissa verkligheter; men om de döda skulle gå igen, det vore spöken!

BRODERN.

I alla fall, i minnet då, hvem af de två ger den vackraste hägringen, kvinnan eller barnet?

HERRN.

Båda! Jag kan icke skilja dem, och därför sökte jag aldrig få behålla barnet.

BRODERN.

Men var det rätt handladt? Tänkte du icke på möjligheten af en styffar?

HERRN.

Jag tänkte inte så långt då, men senare har jag nog — reflekterat — öfver — den saken.

BRODERN.

En styffar, som misshandlade, kanske förnedrade din dotter!

HERRN.

Tyst!

BRODERN.

Hvad hör du?

HERRN.

Jag tyckte mig höra »de små stegen», de små trippande stegen i korridorn, när hon kom att söka upp mig. — Det var barnet som var det bästa. Att se denna oförskräckta lilla varelse, som ingenting fruktade, ingenting anade af livvets svek, inga hemligheter hade. Jag minns hennes första erfarenhet af mänskors ondska. Hon fick se ett vackert barn nere i parken, och hon gick med öppna armar emot den okända för att kyssa henne; det vackra barnet besvarade vänligheten med att bita henne i kinden och sedan räcka ut tungan. Du skulle ha sett min lilla Anne-Charlotte då: hon stod förstenad, icke af smärtan, men af fasan att se hela denna afgrund öppna sig som kallas människohjärtat. Jag har sett det en gång, då bakom de vackraste ögon plötsligen två främmande blickar som af ett elakt djur visade sig; jag blef bokstafligen så rädd, att jag såg efter om det stod någon bakom hennes ansikte, hvilken liknade en mask. Men hvarför sitter vi och talar om det här? Är det värmen och åskvädret eller hvad?

BRODERN.

Ensamheten ger tunga tankar, och du skulle ha sällskap; den här sommarn i staden tycks ha knäckt dig!

HERRN.

Det är de här sista veckorna bara; sjukdomsfallet och liket där oppe kom öfver mig, så att jag gick igenom det själf; konditorns sorger och bekymmer ha också blifvit mina, så att jag går och oroar mig för hans ekonomi, hans hustrus ögonsjukdom, hans framtid... och nu sist drömmer jag hvar natt om min lilla Anne-Charlotte... jag ser henne i faror, okända, ouppfunna, utan namn; och innan jag somnar, då örat skärpes alldeles otroligt, hör jag hennes små steg, och en gång hörde jag hennes röst...

BRODERN.

Hvar finns hon då?

HERHN.

H-ja!

BRODERN.

Om du skulle möta henne på gatan...

HERRN.

Då föreställer jag mig, att jag skulle förlora förståndet eller falla till marken... Jag var nämligen en gång mycket länge i utlandet, under den tid min lilla syster växte upp... efter flera års förlopp kom jag tillbaks, fann på ångbåtsbryggan en ung flicka, som tog mig i famnen. Jag såg med fasa tvenne ögon som trängde in i mina, men med främmande blickar, som uttryckte den hemskaste förskräckelse öfver att

icke vara igenkända. »Det är jag», upprepade hon flera gånger, innan jag kände igen min syster!

Så ungefär föreställer jag mig ett återseende med min dotter. Fem år vid den åldern gör en oigenkännlig! Tänk dig, att inte känna igen sitt barn! Densamma, men en främmande! Jag skulle icke öfverlefva det! Nej, då behåller jag hellre min lilla fyraåring där på hemmets altare; jag vill inte ha någon annan... [Paus.]

Är det Louise som stökar i linneskåpet? Det luktar rent, och det påminner... ja husmodern vid linneskåpet, den goda féen, som vårdar och förnyar; husfrun med strykjärnet som glättar det ojämna och tar ut rynkorna... ja, rynkorna...

[Paus.]

Nu — går — jag — in, och skrifer ett bref; vill du stanna här, så kommer jag strax igen?

[Går till vänster].

*

BRODERN [hostar.]

GERDA [syns i tamburdörren.]

Är, du... [Salsklockan slår]... Åh Gud! Denna klang... som jag burit tio år i öronen! Detta ur, som aldrig gick rätt, men mätte ut fem års långa timmar, dagars och nätter. [Ser sig om.] Mitt piano... mina palmer... matbordet; det har han hållit i ära, blankt som en sköld! Min byffé! Med

riddaren och Eva, Eva med äpplena i korgen ... I högra lådan, längst in, låg en termometer ... [Paus.] Jag undrar om den ligger kvar ... [Går till byffén, drar ut högra lådan] ... Ja, det gör den!

BRODERN.

Hvad skall det betyda?

GERDA.

Ja, den blef en symbol till slut! På det obeständiga! — När vi satt opp bo't, så blef termometern liggande, den skulle ju vara utanför fönstret ... jag lofvade sätta ut den ... glömde det; han lofvade göra det, och glömde. Så kältade vi på hvarann, och slutligen, för att komma ifrån det, så gömde jag den här i lådan ... jag fick hat till den, och han med. Vet du hvad det innebar? — Jo, ingen trodde på varaktigheten af vår förbindelse, då vi genast kastade maskerna, och visade våra antipatier. Vi lefde första tiden liksom på språng ... färdiga att fly när som helst. — Det var termometern ... och här ligger han än! Opp och ner, alltid föränderlig, som väderleken. [Hon lägger den ifrån sig och går till schackspelet.] Mitt schackspel! Som han köpte för att fördrifva den långa väntans dagar, innan lillan kom! Hvem spelar han nu med?

BRODERN.

Med mig!

GERDA.

Hvar är han?

BRODERN.

Han är inne i sitt rum för att skriva ett bref!

GERDA.

Hvar?

BRODERN [pekar åt vänster].

Där!

GERDA [far tillsammans].

Och här har han gått i fem år?

BRODERN.

Tio år, fem år ensam!

GERDA.

Han älskar ju ensamheten?

BRODERN.

Jag tror han har fått nog.

GERDA.

Visar han ut mig?

BRODERN.

Pröfva! Du riskerar ju ingenting, ty han är alltid artig.

GERDA.

Den där bordlöparn har jag inte gjort...

BRODERN.

Det vill säga, du riskerar, att han frågar efter barnet.

GERDA.

Men det är ju han som skall hjälpa mig att återfinna det...

BRODERN.

Hvart tror du Fischer har begifvit sig, och hvad är afsikten med denna flykt?

GERDA.

Att komma ur det obehagliga grannskapet först; sedan att få mig löpa efter; flickan vill han ha som gisslan.

BRODERN.

Balletten? Det får *fadern* icke veta, ty han hatar estraden!

GERDA [sätter sig vid schackspelet och ordnar pjäserna tanklöst].
Estraden! Jag har också varit där!

BRODERN.

Du?

GERDA.

Jag har ackompanjerat!

BRODERN.

Stackars Gerda!

GERDA.

Hvarför det? Jag älskade det lifvet; och när jag satt fången här, så var det icke fångvaktarns fel utan fångelsets, att jag vantrifdes!

BRODERN.

Men nu har du fått nog?

GERDA.

Nu älskar jag lugnet och ensamheten... mitt barn framför allt!

BRODERN.

Tyst, han kommer!

GERDA [reser sig som för att fly, men faller ner på stolen igen].

Åh!

BRODERN.

Nu lämnar jag dig! — Tänk icke på hvad du skall säga; det ger sig själft, som »nästa drag» i schackspelet!

GERDA.

Jag fruktar mest hans första blickar, ty i dem kan jag läsa, om jag förändrat mig till min fördel eller nackdel... om jag blifvit gammal och ful...

BRODERN [går in till höger].

Om han finner dig åldrad, så vågar han nalkas dig; finner han dig lika ung, så har han intet hopp, och han är mer anspråkslös än du tror! — Nu!

*

HERRN [synes gå långsamt förbi vänstra öppna dörren till serveringen; han bär ett bref i handen; försvinner, men blir strax därpå synlig i tamburen, och går så ut].

BRODERN [i höger dörr].

Han gick ut till breflådan!

GERDA.

Jag går aldrig igenom detta! Hur skall jag kunna bedja *honom* om hjälp till denna skilsmässa? Jag flyr! Det är för oblygt!

BRODERN.

Stanna! Du känner hans godhet utan gränser! Han hjälper dig, för barnets skull!

GERDA.

Nej, nej!

BRODERN.

Och endast han kan hjälpa!

*

HERRN [kommer raskt in från tamburen, nickar åt Gerda, hvilken han med sin när-synthet tar för LOUISE; går till telefon på byffé'n, och ringer; men i förbigående kastar han ett ord åt Gerda.]

Redan färdig! Ställ upp pjäserna, Louise, så börja vi om! från början...

GERDA [förstenad, begriper ingenting.]

HERRN [med ryggen åt Gerda, telefonerar].

Hallåh! — God afton, är det mamma? — Jo, tack godt! Louise sitter redan vid schackspelet, men är trött efter lite bråk hon har haft. — Ja, det är öfver

nu, och allting är klart! Bagateller bara! — Om det är varmt? Åskan har gått öfver våra hufven, midt-öfver oss, men slog inte ner! Blindt alarm! — Hur sa du? Fischers! Jo, men de håller visst på att resa! — Hvarför så? Jag vet ingenting särskildt! — Jaså? Jaså? — Jo, den går sex och femton; yttre vägen genom skärgårn, och anländer, låt mig se, åtta och tjugufem! — Hade ni roligt då? — [Småskrat-
tar.] — Ja, han är för tokig, när han sätter till; hva sa Maria om det? — Hur det har varit i sommar? Jo, bevars, Louise och jag ha hållit hvarann sällskap; hon har ett så jämnt och godt lynne. — Å, hon är så snäll, så! — Nej, tack, inte det!

GERDA [har börjat förstå, reser sig med fasa.]

HERRN.

Mina ögon? Jo, jag blir närsynt, men jag säger som konditorns gumma: det är ingenting att se på! Önskade vara lite döf också! Döf och blind! Gran-
narna ofvanpå bullra så fasligt om nätterna... det är någon spelklubb... Se så, nu afbröt de för att lyssna! [Ringer igen.]

*

LOUISE [synes i tamburdörren, osedd af herrn. GERDA betraktar henne med beundran och hat; Louise drar sig ut åt höger dörr.]

HERRN [vid telefonen].

Är du där? Tänk, att de afbryta samtalet med att lyssna! Alltså i morgon, klockan sex och femton! — Tack så mycket, likaledes! — Det skall jag visst det! Ajö, mamma! — [Ringer af.]

[Louise har dragit sig ut; Gerda står midt på golfvet.]

*

HERRN [vänder sig om; får sikte på Gerda och känner så småningom igen henne; tar sig åt hjärtat].

Åh, Herre Gud, var det du? Var det inte Louise nyss?

GERDA [stum].

HERRN [matt].

Hur — har du — kommit hit?

GERDA.

Förlåt mig, jag kom resande, gick förbi, och fick en längtan att återse mitt forna hem... fönstren stodo öppna...

[Paus.]

HERRN.

Är det sig likt, finner du?

GERDA.

Det är detsamma, men något annat, det har kommit något annat...

HERRN [olustig].

Är du nöjd — med ditt lif?

GERDA.

Jaha! Jag har det som jag önskat.

HERRN.

Och barnet?

GERDA.

Joo, hon växer, och trifs, har det godt.

HERRN.

Då skall jag icke fråga mer. — [Paus.] Önskar du något, af mig, kan jag vara dig till någon tjänst?

GERDA.

Jag tackar dig, men . . . jag behöfver ingenting, sedan jag sett att du också har det bra!

[Paus.]

Ville du se Anne-Charlotte?

[Paus.]

HERRN.

Jag tror inte, eftersom jag hör, hon har det bra. — Det är så svårt att ta om igen: det är som bakläxor, som man egentligen kan, fastän lärarn inte tycker så. — Jag är så långt ifrån det här — jag var på helt andra trakter — och jag kan inte knyta an vid det förflutna — det är mig svårt vara oartig, men jag ber dig inte sitta ner — du är en annan mans hustru — och du är inte samma person jag skildes från.

GERDA.

Är jag så — förändrad?

HERRN.

Så främmande! Röst, blick, sätt . . .

GERDA.

Har jag åldrats?

HERRN.

Det vet jag inte! — Man säger att på tre år finns inte en atom kvar af människans kropp — på fem år är allt förnyadt, och därför är ni som står där en annan än den, som satt och led här — jag kan knappt säga du, så vildt främmande känner jag er! Och jag antar att det skulle vara samma förhållande med min dotter!

GERDA.

Tala icke så där, jag önskade hellre du vore vred.

HERRN.

Hvarför skulle jag vara vred?

GERDA.

För allt ondt jag gjort dig!

HERRN.

Har du; det känner jag icke.

GERDA.

Läste du icke stämningen?

HERRN.

Nähäh, den lämnade jag åt advokaten. [Sätter sig.]

Och domen då?
GERDA.

HERRN.

Den har jag icke heller läst. Då jag icke ämnar gifta om mig, behöfde jag icke sådana papper!

[Paus.]

GERDA [sätter sig].

HERRN.

Hvad stod i papperen för slag? Att jag var för gammal?

GERDA [tiger samtyckande].

HERRN.

Det var ju bara sanningen, så det skall icke genera dig! Jag skref precis det samma i min motstämning, och anhöll, att domstolen måtte återgifva dig friheten.

GERDA.

Skref du, att...

HERRN.

Jag skref, att jag, icke *var*, men höll på att bli för gammal, *för dig!*

GERDA [stucken].

För mig?

HERRN.

Ja! — Jag kunde icke säga att jag var för gammal, när vi gifte oss, ty då hade ju barnets tillkomst fått en obehaglig tolkning, och det var *vårt* barn, icke sant?

GERDA.

Det vet du väl! — Men . . .

HERRN.

Är det meningen jag skall skämmas för min ålder? Jo, om jag tog mig för att dansa boston och spela kort om nätterna, så kom jag snart i rullstoln eller på operationsbordet, och det vore skam!

GERDA.

Du ser inte så ut . . .

HERRN.

Trodde du jag skulle dö på skilsmässan?

GERDA [tiger tvetydigt].

HERRN.

De finnas som påstå att du mördat mig? Tycker du jag ser mördad ut?

GERDA [generad].

HERRN.

Dina vänner lär ha ritat af mig i småtidningar, men jag såg det aldrig, och det har varit makulatur nu i fem år! Inte behöfver du plåga ditt samvete för min skull.

GERDA.

Hvarför gifte du dig med mig?

HERRN.

Det vet du väl, hvarför en man gifter sig; och att jag inte behöfde tiggas om din kärlek, det vet du

också. Och du bör minnas hur vi logo tillsammans åt alla visa rådgifvare, som varnade dig. — Men hvarför du lockade på mig, har jag aldrig kunnat förklara... När du efter vigseln inte såg mig, utan uppförde dig som om du befann dig på en annans bröllop, så trodde jag att du hållit ett vad att du skulle mörda mig. Alla mina underordnade hatade ju mig såsom varande chefen i verket, men de blefvo strax dina vänner. Så fort jag fick en fiende, så blef han *din* vän! Hvilket gaf mig anledning säga: Du skall icke hata dina ovänner, sant, men du skall icke älska *mina* ovänner! — Emellertid, när jag såg hvar jag hade dig, så började jag packa in, men jag ville först ha ett lefvande vittne på att du farit med osanning, och därför väntade jag ut lillans ankomst.

GERDA.

Tänk, att du kunde vara så falsk!

HERRN.

Jag blef förtegen, men ljög aldrig! — Du förvandlade småningom mina vänner till detektiver, och du förledde min egen bror till trolöshet mot mig. Men det värsta af allt, du väckte tvifvel om ditt barns äkta börd med ditt tanklösa prat!

GERDA.

Det har jag tagit tillbaks!

HERRN.

Ett utfluget ord kan icke tas vid vingarna igen. Och det allra värsta är, att det falska ryktet nått fram till barnet, som anser sin mor vara en...

GERDA.

Hu, nej!

HERRN.

Jo, så är det! — Du byggde ett helt torn på en lögngrund, och nu ramlar lögntornet öfver dig!

GERDA.

Det är inte sant!

HERRN.

Joho! Jag råkade Anne-Charlotte nyss...

GERDA.

Har du råkat...?

HERRN.

Vi råkades i trappan, och hon sa att jag var hennes onkel; vet du hvad onkel är? Det är en äldre vän till huset och modern. Och jag vet att i skolan går jag och gäller som onkeln, också! — Det är ju rysligt för barnet.

GERDA.

Har du råkat?

HERRN.

Ja! Men det behöfde jag inte tala om för någon. Har jag inte rättighet att tiga? För öfrigt var mötet så upprörande, att jag strök ut det ur mitt minne, såsom om det aldrig existerat.

GERDA.

Hvad kan jag göra för att upprätta dig?

HERRN.

Du? Inte kan du ge mig upprättelse, det kan jag endast göra själf.

[De fixera hvarandra skarpt och länge.]

Det vill säga, jag har redan fått upprättelse...

[Paus.]

GERDA.

Kan jag icke godtgöra, kan jag icke bedja dig för låta, glömma...

HERRN.

Hvad menar du?

GERDA.

Återställa, reparera...

HERRN.

Menar du återknyta, börja om, återinsätta dig som husbonde öfver mig? Nej tack! Jag vill inte ha dig!

GERDA.

Detta skulle jag höra!

HERRN.

Känn på!

[Paus.]

GERDA.

Det är en vacker bordlöpare, den där...

HERRN.

Ja, den är vacker!

GERDA.

Hvar har du fått den?

[Paus.]

*

LOUISE [synes i serveringens dörr med en räkning i handen].

HERRN [vänder sig om].

Är det en räkning?

GERDA [reser sig, drar på handskarna så att knapparna ryka].

HERRN [tar upp pengar till räkningen].

Aderton och sjuttiotvå! Det är jämnt!

LOUISE.

Får jag lof att säga herrn ett ord?

HERRN [reser sig, går åt dörren, där Louise hviskar något till honom.]

Åh, herre . . .

LOUISE [går ut].

*

HERRN.

Stackars Gerda!

GERDA.

Hvad menar du? Att jag vara skulle svartsjuk, på din piga?

HERRN.

Nej, det menade jag icke!

GERDA.

Jo, och du menade att du var för gammal för mig, men inte för henne. Jag förstår skymfen... hon är vacker, det nekar jag inte till, som piga betraktad...

HERRN.

Stackars Gerda!

GERDA.

Hvarför säger du så?

HERRN.

Därför att det är synd om dig! Svartsjuk på min tjänare, det är väl upprättelse...

GERDA.

Jag, svartsjuk...

HERRN.

Hvarför rasar du då mot min hyggliga stilla frände.

GERDA.

»Mer än din frände»...

HERRN.

Nej, mitt barn, jag har resignerat för länge sen... och är så nöjd med min ensamhet...

[Det ringer i telefon; herrn går intill.]

»Herr Fischer? Det är inte här! — Jaså, jo det är jag. — Har han rymt? — Med hvem har han rymt? — Konditor Starcks dotter! Åh, Herre Gud! Hur gammal var hon? — Aderton år! Bara barnet!»

GERDA.

Att han rymt, det visste jag! — Men med en kvinna! — Nu är du glad?

HERRN.

Nej, jag är icke glad; ehuru väl det soulagerar mitt sinne när jag ser att det finns rättvisa i världen! Lifvet löper fort, och nu sitter du där jag satt!

GERDA.

Hennes aderton år mot mina tjugonio — jag är gammal, för gammal för honom!

HERRN.

Allting är relativt, äfven åldern! — Men nu till en annan sak! Hvar är ditt barn?

GERDA.

Mitt barn! Det hade jag glömt! Mitt barn! Herre Gud! Hjälp mig! Han har tagit barnet med sig; han älskade Anne-Charlotte som sin egen dotter... följ mig till polisen... följ mig!

HERRN.

Jag? Nu begär du för mycket!

GERDA.

Hjälp mig!

HERRN [går till höger dörr].

Karl Fredrik, kom och tag en droska; följ så Gerda ner till polisen. — Vill du inte?

BRODERN [in].

Visst vill jag! Vi äro ju människor i Jesu namn!

HERRN.

Fort! Men säg ingenting åt herr Starck; allt kan repareras ännu. Stackars han — och stackars Gerda! — Skynda er!

GERDA [ser ut genom fönstret].

Det börjar regna, låna mig en paraply . . . Aderton år — bara aderton år — fort!

[Ut med brodern.]

HERRN [ensam].

Ålderdomens ro! — Och mitt barn, i händerna på en äfventyrare! — Louise!

LOUISE [in].

HERRN.

Kom och spela schack med mig!

LOUISE.

Har konsuln . . . ?

HERRN.

Han har gått ut i ett ärende . . . regnar det än?

LOUISE.

Nej, nu håller det oppel!

HERRN.

Då går jag ut och svalkar mig. [Paus.] Du är en snäll flicka, och förständig; du kände konditorns dotter?

LOUISE.

Ja, mycket litet!

Var hon vacker? HERRN.

Ja—a! LOUISE.

Kände du herrskapet här ofvanpå? HERRN.

Jag har aldrig sett dem! LOUISE.

Undvikande! HERRN.

Jag har lärt att tiga, här i huset. LOUISE.

Jag erkänner att den antagna döfheten kan gå för långt och bli lifsfarlig. HERRN.

Håll té i ordning, så går jag ut och svalkar mig. — Och en sak, mitt barn, du ser ju hvad här passerar, men fråga mig ingenting.

LOUISE.
Jag? Nej, herrn, jag är inte nyfiken.

HERRN.
Tack för det!

RIDÅ.
* * *

3:o. Husfasaden som i 1:o. Det lyser nerifrån konditorns; en trappa upp är det tändt, fönsterna stå uppe och rullgardinerna äro uppdragna.

*

KONDITORN [utanför sin dörr].

HERRN [på gröna bänken].

Det var en liten god regnskur vi fick.

KONDITORN.

Riktigt välsignad; så nu komma hallonen igen...

HERRN.

Då skall jag be att få tinga på några liter, för vi ha ledsnat på att sylta själfva — det står bara och jäser och möglar...

KONDITORN.

Jo, jag känner till det; man ska gå och valla på syltburkarna som på okynniga barn; det finns de som lägger i salicylsyra, men det är bara nya knep, som jag inte är med om...

HERRN.

Salicyl, ja det skall vara antiseptiskt — och det kan ju vara bra...

KONDITORN.

Ja, men det smakar utaf det... och det är knep..

HERRN.

Hör nu, har herr Starck telefon?

KONDITORN.

Nej, jag har ingen telefon...

HERRN.

Jaså!

KONDITION.

Hvarför frågar herrn det?

HERRN.

Ja, jag kom att tänka på... man behöfver ju telefon ibland... beställningar... viktiga meddelanden...

KONDITION.

Kan så vara; men ibland är det godt att slippa — meddelanden.

HERRN.

Erkännes! Erkännes! — Jaa! Jag får alltid lite hjärtklappning när det ringer opp — man vet ju aldrig hvad man får höra... och jag vill ha ro.. ro, framför allt!

KONDITION.

Jag med!

HERRN [ser på klockan.]

De skulle väl tända lyktan snart!

KONDITION.

Han har visst glömt bort oss, för det lyser redan på avenyn...

HERRN.

Då kommer han snart! Det skall bli riktigt roligt att få se sin lykta igen...

[Det ringer på telefon ini salen; Louise synes där inne; herrn reser sig, tar sig åt hjärtat, och försöker lyssna, men man hör icke samtalet.]

[Paus.]

LOUISE [ut från skvären].

HERRN [orolig].

Hvad nytt?

LOUISE.

Oförändradt!

HERRN.

Var det min bror?

LOUISE.

Nej, det var frun!

HERRN.

Hvad ville hon?

LOUISE.

Tala vid patron!

HERRN.

Det vill jag inte! Ska jag trösta min bödel? Jag har gjort det förr, men nu är jag trött på det! — Ser du där oppe! De har gått ifrån ljusen — tomma rum i belysning är mera hemskt än i mörker . . . man ser ju spökena. — [Halfhögt.] Och konditorns Agnes, tror du han vet något?

LOUISE.

Det är svårt att säga, för han talar inte om sina sorger, och ingen annan heller här i tysta huset.

HERRN.

Borde man säga honom?

LOUISE.

Nej, för Guds skull . . .

Ovåder.

HERRN.

Men det är visst inte första gången hon ger honom bekymmer?

LOUISE.

Han talar aldrig om henne...

HERRN.

Det är rysligt! Ska vi få se slutet snart!

[Det ringer ini salen.]

Nu ringer det igen! Gå inte dit! Jag vill inte veta något! — Mitt barn! I detta sällskap! En äfventyrare och en slinka! — Det är gränslöst! Stackars Gerda!

LOUISE.

Det är bättre få visshet — jag går in — herrn måste göra något!

HERRN.

Jag kan inte röra mig... ta emot kan jag, men hugga igen, nej!

LOUISE.

Men om man håller ifrån sig en fara, så tränger den sig på en, och om man icke gör motstånd, blir man nedgjord!

HERRN.

Men om man icke inlåter sig, blir man oåtkomlig!

LOUISE.

Oåtkomlig?

HERRN.

Allting reder sig bättre, om man icke trasslar till det genom ingripande. Hur vill man att jag skall kunna styra, där så många passioner blåsa! Inte kan jag kufva deras lidelser eller ändra deras kurs.

LOUISE.

Men barnet?

HERRN.

Jag har ju afstått mina rättigheter... och för öfrigt — uppriktigt sagdt, jag är inte angelägen — nu icke alls, sedan *hon* kom in och förstörde mina minnesbilder; hon utplånade allt vackert jag gömt, och där finns intet kvar.

LOUISE,

Det är ju befrielsen!

HERRN.

Se så tomt det ser ut, där inne! Som efter en flyttning... och där oppe, som efter en eldsvåda!

LOUISE.

Hvem kommer där?

*

AGNES [in, upprörd, rädd, behärskar sig, går mot gårdsporten, där konditorn sitter].

LOUISE [till herrn].

Det är Agnes! Hvad betyder det?

HERRN.

Agnes! — Då börjar det reda sig!

*

KONDITORN [alldeles lugn].

God afton, mitt barn, hvar har du varit?

AGNES.

Jag har varit ute och gått!

KONDITORN.

Mamma har frågat efter dig flera gånger.

AGNES.

Jaså! Ja, jag kommer nu!

KONDITORN.

Gå ner och hjälp henne elda lilla ugnen, så är du snäll!

AGNES.

Är hon ond på mig, då?

KONDITORN.

Inte kan hon bli ond på dig!

AGNES.

Jo då, men hon säger ingenting.

KONDITORN.

Det är ju bra det, kära barn, att du slipper bannor!

AGNES [går in].

*

HERRN [till Louise].

Vet han, eller vet han inte?

LOUISE.

Måtte han lefva i sin okunnighet...

HERRN.

Men hvad har händt? En brytning! [Till konditorn.] Hör nu herr Starck!

KONDITORN.

Var det något?

HERRN.

Jag tänkte... Såg herr Starck någon gå ut härifrån för en stund sedan?

KONDITORN.

Jag såg en is-karl, och en breffbärare, tror jag.

HERRN.

Jaså! — [Till Louise.] Kanske det var misstag — att man hört orätt — jag kan icke förklara detta.. Kanske han narras! Hvad sade frun i telefon?

LOUISE.

Hon ville tala med herrn.

HERRN.

Hur lät det? Var hon upprörd?

LOUISE.

Ja.

HERRN.

Jag finner det något oblygt att vädja till mig i en sån här angelägenhet...

LOUISE.

Men barnet!

HERRN.

Tänk, jag mötte min dotter i trappan, och när jag frågte om hon kände igen mig, kallade hon mig onkel, och så upplyste hon att hennes pappa var där oppe . . . Han är ju styffar och har alla rättigheter — de ha suttit och utrotat mig, förtalat mig . . .

LOUISE.

Det stannar en droska i hörnet!

[Konditorn drar sig in.]

HERRN.

Mätte de inte komma igen bara, så att jag får dem på halsen — tänk, att höra mitt barn lofsjunga sin far, den andre — och så börja om igen den gamla historien: »Hvarför gifte du dig med mig?» — »Det vet du väl; men hvarför ville du ha mig?» — »Det vet du väl» och så vidare intill världens ända.

LOUISE.

Det är konsuln, som kommer!

HERRN.

Hur ser han ut?

LOUISE.

Han gör sig inte brådtom.

HERRN.

Läser öfver hvad han skall säga, ser han nöjd ut?

LOUISE.

Mera betänksam . . .

HERRN.

Jaså . . . Det var så alltid; bara han kom i närheten af den kvinnan, så blef han trolös mot mig . . . Hon kunde charmera alla, utom mig! För mig var hon den råa, simpla, fula, dumma, och för de andra var hon den fina, älskvärda, sköna, intelligent! Allt det hat, som min själfständighet väckte omkring mig, samlade sig kring henne som en oändlig sympati för den som gjorde mig orätt. Genom henne sökte de behärska och influera mig, såra mig, döda mig slutligen!

LOUISE.

Nu skall jag gå in och vakta vid telefon — det här ovädret skall väl också gå öfver!

HERRN.

Mänskorna tål inte själfständiga; de vill att man skall lyda dem; alla mina underordnade ända ner till vaktmästarna i verket ville att jag skulle lyda dem; men när jag inte ville lyda, kallade de mig despot. Pigorna i huset ville att jag skulle lyda dem och äta uppvärmd mat, men när jag inte ville, så hetsade de frun på mig, och slutligen ville frun att jag skulle lyda barnet, men då gick jag, och så blef det sammansvärjning mot tyrannen — det skulle vara jag! —

Skynda dig in nu, Louise, så få vi tända minan här ute!

*

BRODERN [in från vänster].

HERRN.

Resultatet! — Inga detaljer!

BRODERN.

Få vi sitta ner, jag är litet trött...

HERRN.

Det har visst regnat på bänken...

BRODERN.

Men när du har suttit där, kan det väl icke vara farligt för mig!

HERRN.

Hur du vill! — Hvar är mitt barn?

BRODERN.

Får jag börja med början?

HERRN.

Börja!

BRODERN [långsamt].

Jag kom ner till stationen med Gerda — vid biljettluckan såg jag honom och Agnes...

HERRN.

Agnes var med alltså?

BRODERN.

Ja, och ditt barn! — Gerda stannade utanför, och jag gick fram. I samma ögonblick lämnade *han* Agnes biljetterna, men när hon fick se att de voro till tredje klass, kastade hon dem i ansiktet på honom och gick ut till en droska.

HERRN.

Usch!

BRODERN.

I detsamma jag etablerade en förklaring med herrn, skyndade Gerda fram och tog barnet, samt försvann i vimlet...

HERRN.

Hvad sa herrn?

BRODERN.

Ja; du vet, när man får höra andra parten, etcetera!

HERRN.

Jag vill höra! — Han var naturligtvis inte så dålig som vi tänkt oss, han hade också sina sidor...

BRODERN.

Just så!

HERRN.

Kunde tänka det! Men du vill väl inte att jag skall sitta och höra loftal öfver min fiende?

BRODERN.

Nej, inte loftal, men förmildrande omständigheter...

HERRN.

Ville du någonsin höra på mig, när jag upplyste dig om rätta förhållandet? Ja, du hörde och svarade med ogillandets tystnad, som om jag satt och ljög. Du stod alltid på det orättas sida, och du trodde bara lögn, och detta därför att — du var förtjust i Gerda. Men det fanns äfven ett annat motiv...

BRODERN.

Säg icke mer nu, bror! — Du ser bara från din synpunkt!

HERRN.

Hur vill du att jag skall se mitt förhållande från fiendens synpunkt, jag kan väl icke lyfta hand mot mig själf?

BRODERN.

Jag är icke din fiende.

HERRN.

Jo, när du är vän med den som gjort mig orätt! — — — Hvar är mitt barn?

BRODERN.

Det vet jag inte.

HERRN.

Hur slutade det på stationen?

BRODERN.

Herrn reste ensam söderut.

HERRN.

Och de andra?

BRODERN.

Försvunna!

HERRN.

Då kan jag ha dem öfver mig igen!

[Paus.]

Såg du om de andra följde med?

BRODERN.

Nej, han for ensam!

HERRN.

Då är man klar med den åtminstone! Numro två! — Återstår: modern och barnet!

BRODERN.

Hvarför lyser det där oppe i våningen?

HERRN.

Därför att de glömt att släcka.

BRODERN.

Jag ska gå opp...

HERRN.

Nej, gå inte! — Måtte de inte komma igen, bara!
Ta om, ta om, bakläxa på alltsammans!

BRODERN.

Men början har ju redt ut sig...

HERRN.

Och det värsta återstår... Tror du de kommer tillbaka?

BRODERN.

Inte hon, sedan hon måste ge dig upprättelse i Louise's närvaro.

HERRN.

Det hade jag glömt! Hon gjorde mig verkligen den äran bli svartsjuk! Jag tror det finns rättvisa i världen!

BRODERN.

Och så fick hon veta att Agnes var yngre.

HERRN.

Stackars Gerda! Men i sådana här fall får man inte säga det åt människorna, att det finns rättvisa, en hämnande rättvisa... för det är bara osant att de älskar rättvisan!

Och man ska ta fint på *deras* snusk!

Och Nemesis — den är bara för andra!...

Nu ringde det. Han låter som en skallerorm, telefonen!

*

LOUISE [synes inne vid telefonen].

*

[Paus.]

*

HERRN [till Louise].

Stack ormen?

LOUISE [i fönstret].

Får jag tala vid herrn?

HERRN [till fönstret].

Säg!

LOUISE.

Frun har rest till sin mor i Dalarna för att bosätta sig där med barnet.

HERRN [till brodern].

Mor och barn till landet, i ett godt hem! Nu har det redt sig! Åh!

LOUISE.

Och frun bad mig gå opp och släcka i våningen.

HERRN.

Gör det med detsamma, Louise, och dra ner gardinerna så vi slipper se det här!

LOUISE [går].

*

KONDITORN [ut igen].

*

KONDITORN [tittar uppåt].

Jag tror ovädret har gått öfver.

HERRN.

Det tycks verkligen ha klarnat, och då få vi mån-sken.

BRODERN.

Det var ett välsignadt regn!

KONDITION.

Alldeles härligt!

HERRN.

Se där kommer lykttändarn, äntligen!

*

LYKTTÄNDARN [in, tänder lyktan].

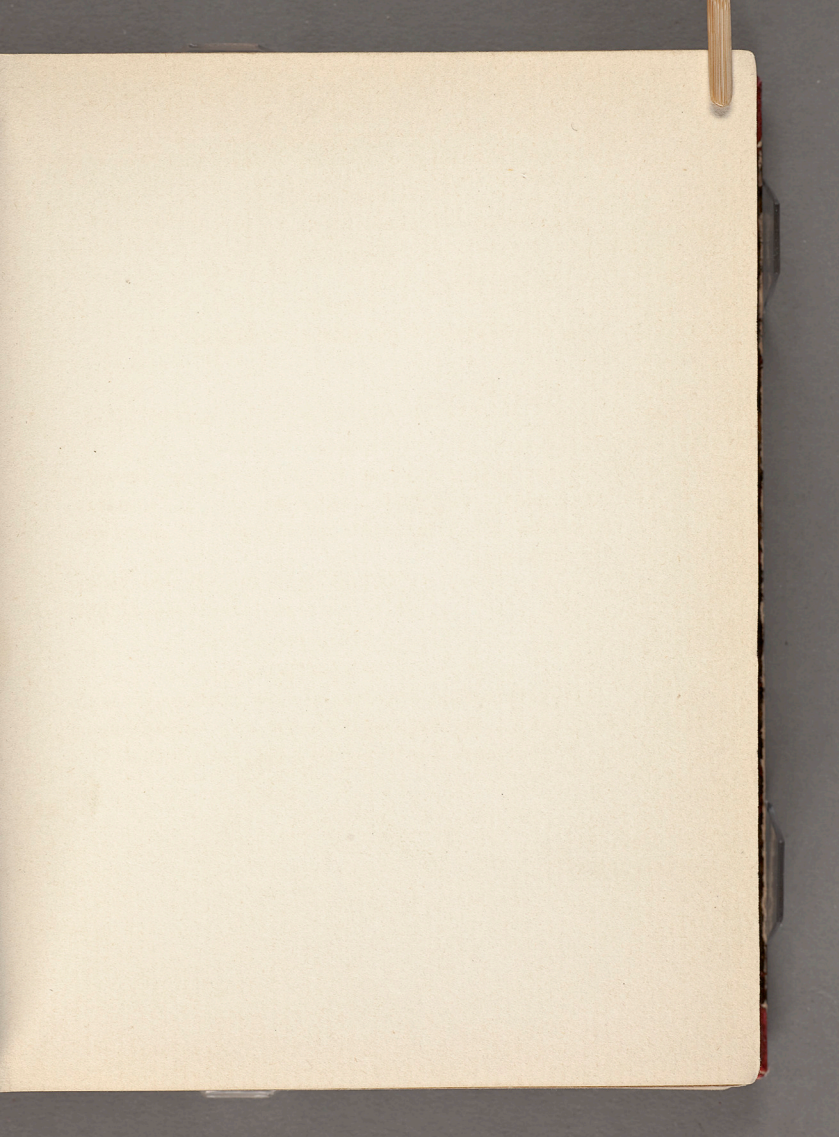
HERRN.

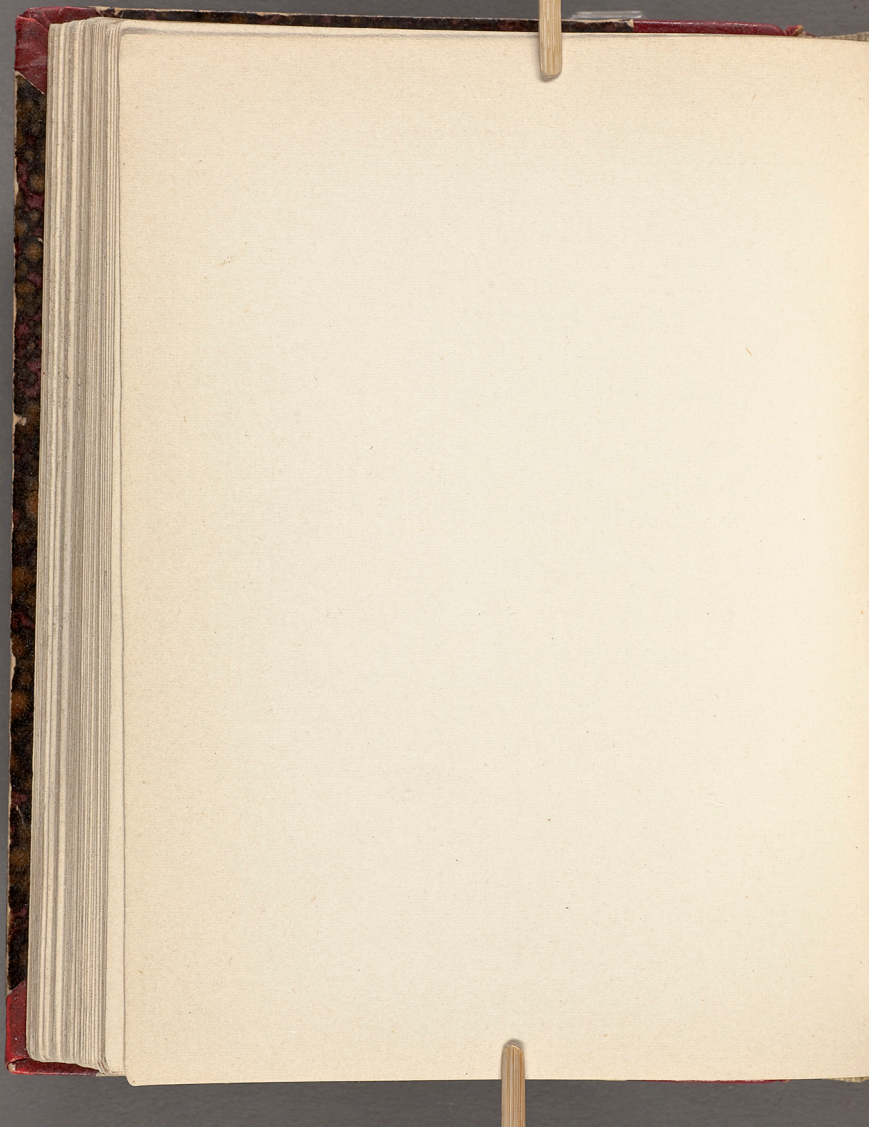
Första lyktan! Nu är det höst! Det är vår årstid, gubbar! Det börjar skymma, men då kommer förståndet och lyser med blindlyktan, så man inte går villovägar.

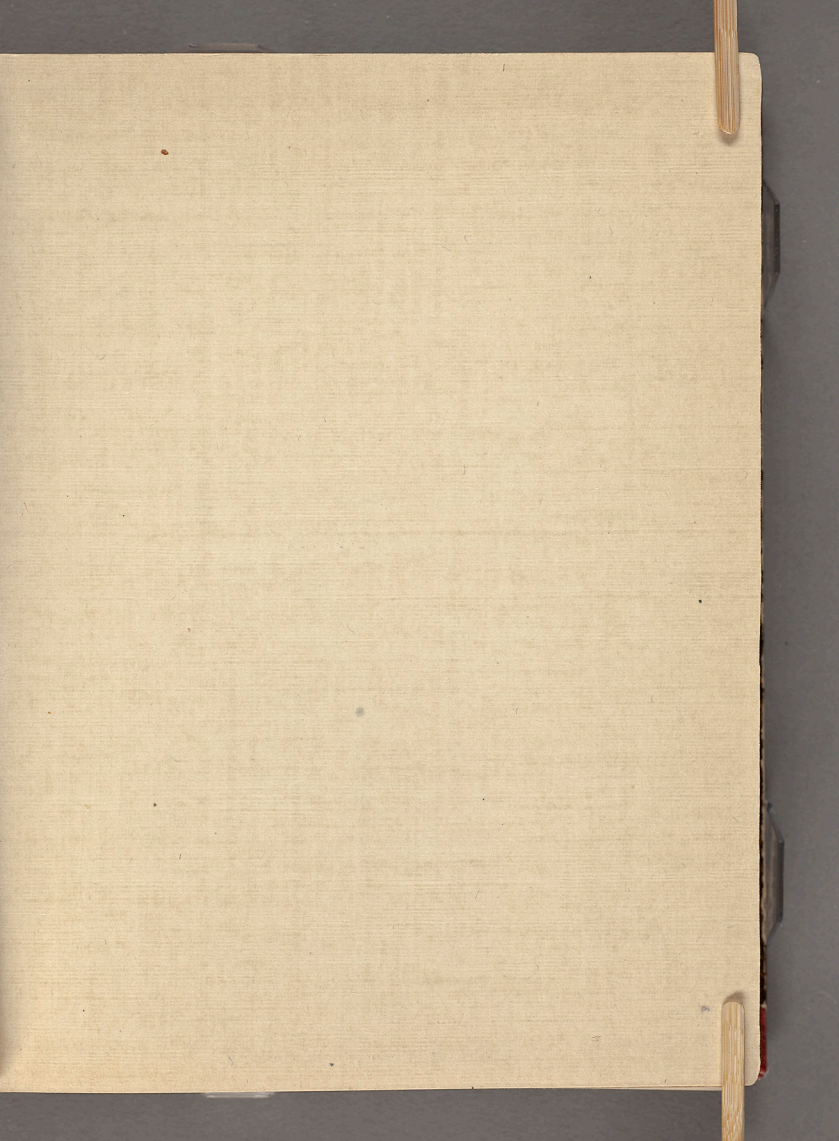
LOUISE [syns uppe genom fönstren; strax därpå blir det mörkt].

HERRN [till Louise].

Stäng fönsterna, och drag sen ner gardinerna, så få minnena gå och lägga sig att sofva, i ro! Ålderdomens ro! Och i höst flyttar jag från det tysta huset.

PRIS:
1 KRONA